

REGIONAAL- JA
PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUM

Mahepõllumajanduse Koostöökogu

Teie: 15.02.2024

Meie: 18.04.2024 nr 5.4-4/1134-1

Austatud proua Kanniste

Õiguskantsler on edastanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile Teie kirja ja palunud selgitada püsirohumaa säilitamise kohustuse mõju mahepõllumajandustootjate omandipõhiõigusele.

Täpsemalt palutakse selgitada, kui palju mõjutab varasemaga võrreldes eelmisel aastal kehtima hakanud püsirohumaa säilitamise kohustus omandi väärtust, kui mahetootja soovib tootmissuunda muuta (nt kasvatada edaspidi põllumaal rohumaa asemel tera- või kaunvilja) või oma maa võõrandada, et osta tootmiseks maad, millel poleks püsirohumaa säilitamise kohustust. Sarnases küsimuses on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium andnud Õiguskantsleri Kantsleile 1.12.2023 oma kirjaga nr 5.4-4/979-3 arvamuse. Lisame selle arvamuse ka käesolevale kirjale, sest omandi väärtuse seisukohast ei oma väga suurt vahet, kas tootmissuunda soovib muuta mahepõllumajandustootja või ükskõik milline muu põllumajandustootja.

Veel palutakse välja tuua, kas põllumajandustootja käes oleva mahepõllumaa väärtus (maha arvestades mullaviljakust) võimaldab ka avaliku võimu poolt kehtestatud püsirohumaa säilitamise kohustuse nõudeid arvestades põllumajandustootjal tootmissuuna muutmisel konkurentsivõimeliselt edasi tegutseda, kas toetusi saamata või püsirohumaa säilitamise kohustusega maad muu tootmissuuna jaoks eraldi soetades. Ühtlasi soovitakse selgitust, kuidas on kujunenud läbirääkimised Euroopa Komisjoniga võrdlussuhtarvu kohandamise teemal.

Puudutame vastamisel ka avaldaja poolt esitatud kolme küsimust:

- Kas keeld kasutada oma omandis olevat põllumajanduslikku maad oma äranägemise järgi näit. põlluna on õigustatult keelatud?
- Piirangul pole ajalist piirangut ehk ei ole teada, millal selline piirang lõppeb.
- Piirangu talumiseks pole ette nähtud ühtegi kompensatsiooni.

Euroopa Liidu ühine põllumajanduspoliitika on oma ajaloo vältel läbinud mitmeid reforme ja selle vältel on keskkonnahoiuga seotud teemad leidnud aina rohkem kõlapinda. Euroopa Komisjon on nii varasematel programmiperioodidel kui ka käesoleval programmiperioodil lähtunud seisukohast, et püsirohumaa del on keskkonnale positiivne mõju, mistõttu on asjakohane vastu võtta meetmed olemasolevate püsirohumaa de säilitamise soodustamiseks ja tuleb vältida rohumaa suuremahulist muutmist haritavaks maaks. Poliitikareformi tulemusel rakendunud uus roheline arhitektuur tõi 2023. aastal alanud perioodiks enesega kaasa senisest suurema kliima- ja keskkonnaga seotud ambitsioonikuse nende eesmärkide elluviimisel.

Seepärast ei ole alates 2023. aastast enam ükski pindala- või loomatoetuste taotleja püsirohumaa säilitamise nõudest vabastatud ja kohustus kehtib kõigile taotlejatele ühetaoliselt. Püsirohumaa säilitamise nõuet peavad täitma kõik toetuste taotlejad, kelle põllumajandusliku majapidamise hulka kuulub püsirohumaa.

Ei ole tõepoolest teada, kas või millal püsirohumaa säilitamise kohustus poliitikameetmena lõppeb, kuid tegemist on kohustusega, mis on ühise põllumajanduspoliitikaga kaasas käinud palju aastaid. Selle aja jooksul on kohustust rakendatud nii baastasemena kui ka toetusskeemides (rohestamine). Oma äranägemise järgi maa kasutamisel (püsirohumaa põlluks muutmisel) tuleb arvestada vastavate sanktsioonidega, mis seepärast, et kehtival perioodil on tegemist tingimuslikkuse ühe nõudega, puudutavad kõiki pindala- ja loomatoetusi.

Püsirohumaa säilitamise kohustuse puhul ei ole tegemist igaühe suhtes kehtiva maa kasutamise kitsendusega, vaid tingimusega teatud soodustuse (toetuse) saamiseks. Seega ei ole õige väita, et kohustuse puhul ei ole ühtegi kompensatsiooni, sest kohustus tekibki vaid EL ühise põllumajanduspoliitika teatud toetusi (pindala- ja loomatoetused) taotledes. Võrdlusemomendina võib välja tuua, et looduskaitseliste piirangute kohta, mille puhul on tegemist maa kasutamise kitsendustega ja mis on soodustuse saamise tingimuseks seatud püsirohumaa säilitamise nõudega võrreldes oluliselt piiravamad, on kohtupraktikas kinnitust leidnud, et selliseid avalikes huvides seatud piiranguid ei ole riigil kohustust toetustega kompenseerida.

Iga põllumajandustootja saab oma majandustegevuse eripärasid arvestades kaaluda, kuidas tal on oma majandustegevust kõige otstarbekam korraldada, et olla konkurentsivõimeline. Seega jääb igaühe otsustada, kas toetustest saadav soodustus kaalub üles teatavad majandamise piirangud või on majanduslikult efektiivsem muuta tootmissuunda ja riskida toetuste vähendamisega või sootuks nendest ilma jääda.

Püsirohumaa säilitamise kohustus riigi tasandil ja sellega seotud üksikasjalikud reeglid on liikmesriigile kohustuslikuna ette antud. Komisjoni delegeeritud määruse 2022/126 artikli 48 lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et püsirohumaa osakaal põllumajandusmaas ei vähene rohkem kui 5% võrreldes võrdlussuhtarvuga, mille iga liikmesriik oma ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavas kehtestab, jagades püsirohumaa pindala kogu põllumajandusmaaga. Võrdlussuhtarvu kindlaksmääramisel tuleb nn referentsaastana käsitada 2018. aastat.

Riigi tasandil kindlaksmääratavat võrdlussuhtarvu on Komisjoni delegeeritud määruse 2022/126 artikli 48 kohaselt võimalik kohandada. Kohandamise kaudu on võimalik teatud püsirohumaa d võrdlussuhtarvu arvestusest välja jätta ning püsirohumaa säilitamise kohustust

riigi tasandil kokkuvõttes vähendada. Hetkel on Euroopa Komisjoniga saavutatud mitteametlik kokkulepe, mille kohaselt saab võrdlussuhtarvu arvestusest välja jätta programmiperioodil 2014-2020 nn *rohestamise* toetuse raames väikepõllumajandustootjate kavaga liitunud ja mahepõllumajanduse seaduse alusel tunnustatud taotlejate püsirohumaad pinna aastatel 2018–2022, mille suhtes püsirohumaad säilitamise kohustust *rohestamise* toetuse raames ei kohaldata, kuid mille kasutusotstarvet on nimetatud aastatel muudetud. Siiski puudutab kohandamine ainult sellist püsirohumaad (u 2900 ha), mis oli taotlejate endi omandis, mitte ei võetud teistelt põllumajandustootjatelt üle eesmärgiga selle kasutusotstarvet muuta. Kuigi eelmisel perioodil ei olnud nimetatud taotlejatel kohustust püsirohumaad säilitada, tuli ikkagi selleks, et komisjoni võrdlussuhtarvu kohandamise vajaduses veenda, esitada kaalukad põhjendused, miks Eestis püsirohumaad sedavõrd laialdaselt üles hariti. Püsirohumaad suhtarvu kohandamise kokkuleppe ametlikku kinnitust võib kõige varem oodata Euroopa Komisjoni poolt aprilli keskpaigas.

Püsirohumaad kohandamise reeglid taotleja tasemel tootmissuuna muutust ei luba, küll aga on lubatud kohandada suhtarvu, kui riigis on toimunud suuremat sorti struktuuraalsed muudatused põllumajandussektoris, nt kariloomade oluline vähenemine, mille tulemusena on oluliselt vähenenud vajadus kariloomade sööda ja karjatamise järele.

Kõike eeltoodut arvesse võttes, ei ole Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi hinnangul püsirohumaad säilitamise kohustuse puhul tegemist sellise iseloomuga nõudega, mis tooks kaasa mahepõllumajandustootjate erineva kohtlemise ja sellest tingituna ettevõtlusvabaduse ülemäärase piirangu ja omandiväärtuse vähenemise.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban
Kantsler

Lisa: Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi 1.12.2023 kiri nr 5.4-4/979-3

Teadmiseks: Õiguskantsleri Kantselei, Riigikogu maaelukomisjon, PRIA

Siim Suure
625 6118 siim.suure@agri.ee